TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Gỡ điểm nghẽn thể chế: Cần phát huy đội ngũ pháp chế doanh nghiệp

14:26 01/06/2025

Trong những năm gần đây, Chính phủ đã có những nỗ lực rõ rệt, mạnh mẽ và liên tục: hàng ngàn thủ tục hành chính đã được cắt giảm hoặc đơn giản hóa; hàng trăm văn bản pháp luật đã được rà soát, sửa đổi, bãi bỏ; nhiều lĩnh vực trọng yếu như đầu tư, đất đai, xây dựng, môi trường đã được xem xét theo hướng thuận lợi hơn cho người dân và doanh nghiệp.

Việt Nam đang dấn bước trên hành trình cải cách thể chế – một hành trình sống còn để giải phóng các nguồn lực, khơi thông động lực phát triển và phục hồi niềm tin thị trường.

Tinh thần cải cách thể chế đã lan tỏa rộng khắp, từ Trung ương đến địa phương, từ các bộ, ngành đến từng cơ quan hành chính cấp cơ sở. Những bước tiến trong số hóa thủ tục, xây dựng cổng dịch vụ công, cơ chế một cửa, và cải thiện thứ hạng môi trường kinh doanh... đều là minh chứng rõ ràng rằng Việt Nam đang đi đúng hướng.

> Mỗi rào cản pháp lý đều không nằm trên lý thuyết, mà nằm trong những hồ sơ sống, nơi mà các trưởng phòng pháp chế là người hiểu nhất toàn cảnh – cả từ phía doanh nghiệp, lẫn từ phía Nhà nước.

Tuy nhiên, càng tiến sâu, chúng ta càng nhận ra một khoảng trống đáng kể: những người biết rõ nhất về các điểm nghẽn của thể chế – lại chưa thực sự được lắng nghe một cách hệ thống và bài bản. Đó chính là đội ngũ pháp chế trong các doanh nghiệp.

Tuyến đầu thầm lặng

Không phải cơ quan nào khác, chính các bộ phận pháp chế trong doanh nghiệp – đặc biệt là tại các tập đoàn lớn – mới là những người mỗi ngày phải "giải bài toán thể chế" bằng mồ hôi, áp lực và sự sáng tạo. Họ đối diện trực tiếp với sự rối rắm, bất cập, chồng chéo trong các quy định của pháp luật. Họ hiểu chính xác quy định nào vô lý, điều kiện nào gây tắc nghẽn, thủ tục nào khiến chi phí tuân thủ đội lên gấp bội.

Lấy ví dụ từ một dự án khu công nghiệp lớn ở phía Nam, Doanh nghiệp đã được giao đất, quy hoạch chi tiết đã có, nhưng không thể triển khai xây dựng nhà máy vì... chưa được thẩm duyệt hệ thống phòng cháy chữa cháy.

Một tập đoàn năng lượng tái tạo khác ở Tây Nguyên thì không thể hoàn tất hồ sơ đầu tư vì... chưa có quy định về cách xác định giá thuê đất rừng sản xuất đối với hệ thống truyền tải. Bộ Tài nguyên và Môi trường chưa ban hành hướng dẫn, nên Sở Tài chính không dám định giá, còn Sở Kế hoạch thì không thể phê duyệt. Dự án tắc, hàng nghìn tấm pin mặt trời nằm đắp chiếu giữa nắng gió. Và cũng chính bộ phận pháp chế doanh nghiệp phải liên tục làm việc với từng cơ quan chức năng, soạn thảo kiến nghị, đề xuất các phương án trung gian để không vi phạm luật nhưng vẫn có thể tiếp tục triển khai dự án.

Thậm chí, có những doanh nghiệp công nghệ lớn nước ngoài, đã đầu tư nhà máy hàng trăm triệu USD tại Việt Nam, nhưng vẫn phải thuê riêng một nhóm luật sư nội bộ để theo dõi, giải thích, và "điều hướng" hàng chục giấy phép nhỏ lẻ trong quá trình xây dựng và vận hành – vì quy định của Việt Nam thường xuyên thay đổi, hướng dẫn giữa các địa phương khác nhau.

Tất cả những câu chuyện đó cho thấy: mỗi rào cản pháp lý đều không nằm trên lý thuyết, mà nằm trong những hồ sơ sống, nơi mà các trưởng phòng pháp chế là người hiểu nhất toàn cảnh – cả từ phía doanh nghiệp, lẫn từ phía Nhà nước.

Chính các bộ phận pháp chế trong doanh nghiệp – đặc biệt là tại các tập đoàn lớn – mới là những người mỗi ngày phải "giải bài toán thể chế" bằng mồ hôi, áp lực và sự sáng tạo.

Đáng tiếc là, trong khi chúng ta tổ chức nhiều đợt rà soát văn bản, thì những người thấu hiểu vướng mắc sâu sắc nhất lại chưa được huy động như một nguồn dữ liệu chiến lược. Thay vào đó, các ý kiến vẫn chủ yếu đi qua các hiệp hội ngành nghề hay VCCI – vốn thường phản ánh ở mức tổng quan, chưa thực sự sâu pháp lý và kỹ thuật.

Đã đến lúc thay đổi cách tiếp cận

Muốn gỡ các điểm nghẽn thể chế một cách thực chất, không thể chỉ ngồi trong phòng máy lạnh để rà văn bản theo tư duy kỹ thuật. Càng không thể chỉ dựa vào cảm tính hoặc lý luận luật học thuần túy. Chúng ta cần một tổ chức hành động đủ mạnh, đủ thực quyền, có khả năng tiếp cận thực tiễn sâu sắc.

Cần thành lập một Tổ công tác liên ngành cấp Chính phủ về tháo gỡ nghẽn thể chế, do một Phó Thủ tướng trực tiếp chỉ đạo, với sự tham gia của Văn phòng Chính phủ, Bộ Tư pháp, Bộ Tài chính, cùng đại diện chuyên gia và cộng đồng doanh nghiệp.

Tổ công tác này không chỉ rà soát văn bản, mà phải làm việc trực tiếp, "mổ xẻ" các hồ sơ đang vướng mắc một cách thực tiễn, bóc tách từng rào cản thể chế cụ thể, lắng nghe các kiến nghị và xử lý có hiệu quả.

Tổ công tác này cần được hỗ trợ bởi một cổng tiếp nhận chuyên sâu các góp ý trên Cổng Thông tin điện tử Chính phủ, nơi các bộ phận pháp chế có thể gửi báo cáo chi tiết, phân tích pháp lý, chi phí tuân thủ và đề xuất sửa đổi. Đi kèm là một Diễn đàn pháp chế doanh nghiệp Việt Nam, nơi tập hợp tiếng nói chuyên môn của những người đang ở tuyến đầu thực sự – để Nhà nước có thể lắng nghe, thấu hiểu và hành động đúng chỗ, đúng lúc, bảo đảm hiệu quả.

Cải cách thể chế thế hệ mới: Đồng kiến tạo thay vì đơn phương hành động

Cắt giảm thủ tục là bước khởi đầu. Nhưng gỡ nghẽn thể chế là cấp độ sâu hơn, đòi hỏi đồng kiến tạo chính sách giữa Nhà nước và những người chịu tác động. Đó là một tinh thần cải cách khiêm nhường, cởi mở và thực chiến – biết lắng nghe những tiếng nói thực sự có giá trị, và dám trao cho họ vai trò đồng hành trong kiến tạo luật chơi minh bạch và hiệu quả.

Nếu không thay đổi cách làm, các đợt rà soát văn bản rồi cũng sẽ trôi qua như nhiều chiến dịch hành chính khác – với vài trăm thủ tục bị loại bỏ, nhưng những điểm nghẽn lớn có thể vẫn còn đó. Và nền kinh tế vẫn phải tiếp tục trả giá cho sự chậm trễ, cho những quy định lỗi thời và những chi phí tuân thủ vô nghĩa.

Hãy xem đội ngũ pháp chế doanh nghiệp không chỉ là người tuân thủ pháp luật, mà là đối tác chiến lược trong quá trình cải cách thể chế. Họ là những người thực chiến, là kiến trúc sư thầm lặng, đang biết rõ các vướng mắc về thể chế – và nếu biết lắng nghe họ đúng cách, chúng ta có thể tìm ra con đường thông thoáng hơn cho cả nền kinh tế.

Theo chinhphu.vn